هەندێک لەپرۆبلیمەکانی ڕۆشنبیری کورد

حەمەفەریق حەسەن
hemefarik@yahoo.dk

(1)

لای ئێمە ڕوناکبیری لە چوارچێوەی تەسکی شیعرو چیرۆک و ڕۆمان و ئەدەبی زارۆکاندا پەنگی خواردۆتەوە و قەتیس ماوە. واتە سنوورێکی تەسکی بۆ کێشراوە. بەڵام ئەو ژانرانە بەشێکی کەمی ڕووناکبیری هەر میللەتێک پێکدێنن. ڕۆشنبیری تێکەڵەیەکی مۆنتاجکراوە لە هەموو ئەو داب و نەریت و کلتوورو هەڵس و کەوت و خواردن و خواردنەوەو گۆرانی و سەماو پۆشاک و داهێنراوانەی بەدرێژایی مێژوو، لەسەرمان بوونەتە ماڵ و میللەتێکیان پێدەناسرێتەوە. ئێمە کاتێ باس لە ڕووناکبیری خۆرئاوا دەکەین، بەو ژانرانەوە ناوەستین. گەلێک فیگەری دیکەمان مەبەستە، کە بۆ ناسینەوەیان هیچ پێویست بەوە ناکا خۆمانی لەدوو ماندووبکەین، چونکە لەبەرچاون. گرنگەکانیان، کە دنیایان تەنیوە، بریتین لە کۆلا ، پێبسی، ماکدۆناڵد، پۆشاک و کالەی وەرزش، کاوبۆی و تەلەفوونی دەستی و مۆدیلە سەیرەکانی قژبڕینی کوڕان و کچان و گۆرانی و موسیکی نوێ...

ئێمەی کوردیش وەک گەلانی دیکەی دەوروبەرمان بەکاربەرو چاولەدەستیانین. مینا دەروێش بڕوامان پێیانە. ئەم متمانەیەش هەروا بە ئاسانی پەیدا نەبووە. بەڵکو ئەوان بەهۆی ڕەنج و نەخشە کێشانی ورد؛ بە پشتەوانی ڕیکلام، لەڕێی کەناڵە هەمە جۆرەکانەوە، کە بۆخۆشیان هەر بەرهەمی ڕووناکبیری و تەکنۆلۆجیای سەردەمن، توانیویانە وەک کاڵای سەردەم بەدنیایان بناسێنن، بۆ ئابووریی نیشتمانیی خۆیان بیانکەنە پاڵپشت.

(2)

لەکنەمە، وەک لای وڵاتە گەورەکانی دنیا، ڕۆشبیری، لەپاڵ پۆلێتیک و ئابووریدا، نەبۆتە بەشێک لە ستراتیج. نەک هەر تەنیا لای ئێمەی پەراوێزکەفتەی بێ دەوڵەت وەهایە، بەڵکو لەوڵاتانی عێراق و سوریەش، کە مێژوویەکە هەم خاوەن دەوڵەتن و هەم داگیرکەر، هێشتا هەر ڕووناکبیری نەبۆتە بەشێک لە ستراتیجیان، تاکو ڕەنگی بۆ برێژرێ و نەخشەو پلانی بۆ ڕۆبنرێ، چجای کوردی داگیرکراوی تەپەسەر.. ئێمە تەنیا بەکاربەری ڕۆشنبیری و کەرەستەکانی ڕۆشنبیریی بیانین، ئەویش ئەگەر لەچاو دنیادا وەریبگرین، ئەوا لە ئاستێکی نزمدایە. دەنا ئێمەش وەک گەلێکی لەمێژینەی خۆرهەڵات خاوەنی کاڵای خۆماڵی و ڕەسەنی خۆمانین، کە مێژووی کۆنیان هەیەو بوونەتە بەشێک لە پێکهاتەی ڕووناکبیریمان. ئەگەر ئەو فیگەرانە نەخشەو پلانیان لەدواوە بێ، دەکرێ ئێمە بەدنیا بناسن و ببنە خشتێکیش لە بونیادی ئابووریمان. بەڵام ئەگەر بەتەنگیانەوە نەبین و خەمیان نەخۆین ئەوا ئەگەری ئەوە لەئارادایە دەروردراوسێ لێمانیان زەوتبکەن و بەنێوی خۆیانەوە بەجیهانی بناسێنن.

(3)

لەتەواوی ناوچەکەدا، بە باشووری کوردستانیشەوە، لەئەنجامی شکستی سیاسەتی چەوتی چەپە سوننەتییەکان، کە بووە مایەی پاشەکشەی خۆیان و پاشتر وەدەرنانیان لەگەمە سیاسییەکاندا. دوا بەدوای ئەوانیش، چونکە ڕەوتە شۆڤێنییەکانی ناوچەکە نەیانتوانی و نەیانزانی وەڵامی خۆزیاو بریاکانی خەڵک، بەکەمایەتییە نەتەوەو ئیتن و ئۆل و تایەفە جیاوازەکانی بندەستیشیانەوە بدەنەوە، ئەمانیش هەرەسیان هێنا، ئەوانەیان، کە تاکو ئێستاش بە زەبری داپڵۆسین لە گۆڕەپانەکەدا هەناسە دەدەن، هاکا هەرەسیان هێناو هەناسەیان لێبڕا. لێرەوە، لەم خاڵە لاوازەوە، ڕەوتە ئیسلامییە توندڕۆکان زەمینەیان بۆ خۆشبووەو هاتوونەتە پێشەوە. بەنیازن ببنە ئەلتەرناتیڤی دوو ڕەوتەکەی پێشوو. بەنیازن لەم چەرخی گلوبالیزمەوە ڕەوڕەوەی مێژوو پانزە سەدە بۆ دواوە، بەرەو جەهالەت و جاهیلییەت بگێڕنە دواوە. بۆیە توێژی ڕووناکبیر، ئەوانەیان بترازێ، کە لە حیزبەکاندا کاران و ڕۆشنبیری پارتەکانن، لە دوای ڕاپەڕینەوە بەشی هەر ڕاوناو و کوشتن و برسیکردن و پەراوێزو خەفەکردن و تۆمەتبارکردن بووە، وەک توێژێکی هەمیشە لەگەڵ هێزی تاریکیدا ناتەبا، نها جارێکی دی لێرەو لەوێ وەک سوپەرو قەزاوەگێڕ دەهێنرێتەوە چەقی مەیدان. تاکو ئەویش پێ بەپێی بزاڤە سیاسییەکان لە بەرامبەر هێزی تاریکیدا لە ملانێدابێ و بەتای قەڵەمێکەوە سەنگەر بگرێ. تاکو ڕووی گەشی ئەم هێزانەی، ئێستا لە بەرامبەر بزاڤی ئیسلامیی توندڕۆدا لە جەنگێکی دەستەویەخەی سەختدان، بخاتەڕوو.

تێگەیشتن لەم نیازە کارێکی ئاسانە. ئەگەر وای دابنێین هزر دەتوانێ لەبەرامبەر هزردا ملانێ بکات و لە سنوورێکدا بیوەستێنێ. ئەوا دەیانەوێ هزری ڕووناک و پێشکەوتووی ڕۆشنبیر، لەبەرامبەر هزری تاریک و پاشڤەڕۆی توندڕۆدا وەک لەمپەرێک ڕابگرن. بەڵام پرسەکە لێرەدایە، کاری ڕووناکبیر تەنیا سپیکردنەوەی ڕووی ئەو دەستەو پارت و ئیدارانەیەو لەبەر خاتری چاوی کاڵی خودی ڕۆشنبیرو بزاڤی ڕۆشنبیریی نییە!!

ئەوان ڕۆشنبیریان بۆ ئەوەیە تاکو ئاوێنەیەکی ئەفسانەیی بێ لەپێش جەماوەردا وەک خزمەتگوزارو بەتەنگەوەبوو و سەرڕاست ،کاربەدەستان پیشانبدات! ڕەنگە لەو سۆنگەیەوە، کە دەرهەق زەمانە ئیشیان پێیەتی، لێشی قەبووڵ بکەن جاروبار لێرەو لەوێ،

وەلێ بەسلووکەت وردە ڕخنە لە هەندێ دۆخ و دیاردەی کۆمەڵایەتیی ناگرنگ و لاوەکی و کاربەدەستە پلەدوو وسێیەکانی پارت و حکوومەت بگرێ. بەڵام هەرکاتێک ڕەخنە پێی لێ هەڵبڕی و گەیشتە سەر سیاسەتی ڕەنگ بۆڕێژراوی فلان و فیسار پارت، هەر کاتێک ڕەخنە گەیشتە سەر ڕیزی پێشەوەی پارت و حکومەت، ئەوا جارێکی دی ڕۆشنبیر دووچاری پەراوێزکەفتن و گرفتی کۆچەڵکۆچ دەبێتەوە.

لەو خۆرهەڵاتی ناڤینەدا هیچ لایەک ڕووناکبیری ڕەخنەگریان گەرەک نییە، ئەگەر ئەو ڕەخنەیە خەیاڵی گۆڕینی گەوهەریی لەخۆیدا هەڵگربێ. بەڵکو ئەوان دەیانەوێ هەمیشە سەری زمان و بنی زمانی ڕۆشنبیر پێداهەڵدان و باسی سەرکەوتنی پرۆژەکانیان بێ.

ئەوەش لەولاوە بوەستێ، هەندێ جاران قەبووڵکردنی ڕەخنەی ڕووناکبیر لەلایەن دەسەڵاتەوە، وەهای بەدیار دەخا ئەو دەسەڵاتە، سینگ فراوانە، بڕوای بەڕای بەرامبەر هەیەو گوێی لێ دەگری. کەواتە دسەڵاتێکی دیموکراتییەو ئەم هەڵوێستەشی دیسان بەچاکەی خۆی دەشکێتەوە.

(4)

بەسەرێکی دیکە ئەدەبدۆستی کورد لە سەربوردەی ژیانی((قانیع و بێکەس و گۆران))ەوە دەڕوانێتە ڕۆشنبیری ئەم سەردەمی ئەلەکترۆنە و بەو پێودانگەی ئەوسا دەینرخێنێت. خوێنەری کورد پێیان ڕەوایە ڕۆشنبیر لە برساندا زگی خۆی هەڵبگوشێ و کاتێ کۆچی دوایی کرد شەش درهەمی لەپاش جێبمێنێ. ئەوان ڕەچاوی پێداویستییەکانی سەردەم بۆ خۆیان دەکەن، بەڵام بۆ نووسەرو هونەرمەندان بێدەربەستن. وەک بڵێن ڕووناکبیر ئەو مرۆڤەیە، کە بە هەژاری و نەدارییەوە جوانە.!! بێ گوێدانە ئەوەی ئێستا باوی درهەم نەماوەو ئەرکی ژیان بۆ نووسەرو ماڵ و منداڵی هونەرمەندیش وەک خەڵکی دیکە قورس بووە!!

لەبەرامبەردا جەماوەر لە دەربڕینی ڕێزو هاودەنگییەکی دوور بترازێ هیچی دیکەیان بۆ نووسەرو هونەرمەند پێ نییە.! تەنانەت بەرهەمەکانیشی لێناکڕن. سیدی بێت کۆپیی دەکەنەوە. واتە گزیی لێدەکەن!! کتێب بێت، ئەوە هەر بەلاشیدا ناچن.!

ئەگەر ئەو جەماوەرە بەڕێزە، لەبریی هاودەنگی و ڕێزی دووراودوور، کە ناچێتە گیرفانەوە، ئەوەندەیان لەدەست بهاتایە مینا گەلێکی زیندووی هوشیاری دڵاوا مامەڵەیان بکردایە. وەک ئەم خەڵکی ئەورووپایە ڕەفتاریان بکردایە. یان هیچ نەبێ ئەوانەیان، کە لە ئەورووپا دەژین و شەق لەپارە هەڵدەدەن، پێیان لەجەرگی خۆیان بنایەو مانگی (10) دۆلاریان بۆ سیدی و کتێب تەرخان بکردایە، ئەوا نووسەرو هونەرمەدی کورد لەهەموو پارت و حکوومەتێک بێمنەت دەبوون.

من باسی ئەو شێوەکارە بەهرەمەندە ناکەم، کە لە ڕۆژی کۆتایی پیشانگەکەیدا سەری لێدێتەوە یەک، چونکە نازانێ تابلۆ نەفرۆشراوەکانی لەکوێدا جێبکاتەوە؟! هیچ ملیۆنێرێکی چاوچنۆکی بێزەوقی کورد دڵی نەهاتووە تابلۆیەکی بە سەد دۆلاریش لێبکرێ! بەڵی خوێنەرو هونەر دۆستی کورد لەئاستی نووسەرو هونەرمەدی کورددا تەنیا هاودەنگی و پێزانینی دووراودووریان لەدەست دێ! فێرنەبوون دەست بەگیرفانیاندا بکەن و هانی ڕۆشنبیریی نەتەوایەتی خۆیان بدەن و بۆ خۆشیان شتێکیان لێوە فێرببن، یان هیچ نەبێ چەردەیەک چێژ لە بەرهەمەکانیان وەربگرن. مەگەر بەدەگمەن، دەنا لە دەستیان نایەت بەپۆستی ئەلکترۆنیش، کە هیچی تێناچێت، پیرۆزبایی بڵاوبوونەوەی بەرهەمە نوێکانی لێبکەن!!

بەڵام ئەگەر نووسەر لەبەر هۆیەک لەهۆیەکان چووە پاڵ هەر پارتێک، ئیتر ئەدەبدۆست بێئەوەی ڕەچاوی ئەوەش بکات ئاخر ئێمە هێشتا لە قۆناغی ڕزگاریی نیشتمانیداین، ئاخر ئەو حیزبانە لەگەڵ ناجۆرییەکانیاندا هێشتا بەبەریانەوە ماوە. یەکسەر لە ڕۆشنبیر دڕدۆنگ دەبن و لێیدەکەونە تەقە.!! بەڕادەیەک ئیدی هەرچییەک بنووسێ، هەرچییەک بڵێ، قسەی ئێرەو ئەوێ برِناکا. وەک قوماشی عەمارەپۆی بەرهەتاوی چلەی هاوین ڕەنگی کاڵدەبێتەوە و ڕێزی نامێنێ. بۆ خۆشی، واتە کاکی یان خوشکی ئەدەب و هونەردۆست، هەرچی ناوی بەرپرسیارێتی بێ نایگرێتە ئەستۆ. سووک و باریک لێیدەردەچی.!!